

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“

Факултет по изкуствата

Катедра „Културология“

Елена Петрова Николова

**„МОДЕЛИ НА РАЗВИТИЕ В КУЛТУРНАТА ПОЛИТИКА
НА ОБЩИНА БЛАГОЕВГРАД“**

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

на дисертация

за получаване на образователна и научна степен „доктор“ в образователно
направление 05.08.33 - Теория и история на културата

Научен ръководител:
доц. д-р Татяна Стоичкова

Благоевград, 2020г.

Дисертационният труд е обсъден и насочен за публична защита на заседание на катедра „Културология“ към Факултет по изкуствата на Югозападен университет „Неофит Рилски“ на 2020 г.

Дисертацията се състои от: увод, три глави, заключение, библиография и приложения.
Общ обем – 299 страници

Резюме

Изследването на дисертационния труд се фокусира върху културната политика на Общинска администрация Благоевград за периода от 1944г. до 2018г.

Научният труд представя проблема за културните политики, движейки се от общоевропейските и национални стратегически документи за описания период към тяхното разработване и приложение в дейността на местната администрация. Това позволява да се открият по-детайлно, не само следването на приетите на държавно ниво стратегии и планове, но и специфичните за града посоки на културно развитие. За целите на изследването са изведени културните инструменти на всяко едно от управленските нива- европейско, национално и местно. Законодателство, финансиране, управленски и организационни структури, участие на третия сектор са представени с техните специфични характеристики за Европа, България и общинска администрация Благоевград.

Акцент е поставен върху изследването на града и неговите творчески възможности през ясно дефинирани и условно приети три исторически периода на неговото развитие- социалистически, демократически и съвременен. Използваното периодизиране е условно и с цел да изгради представата за развитието на културните процеси като взаимнообвързани, както по отношение на стратегически инструменти приложими между европейско, национално и местно управление, така и по отношение на управленските екипи.

Вниманието е концентрирано върху културната активност на местната власт за периода от 2013-2018г., като за анализ са използвани стратегическите документи- общински планове, инвестиционни програми и интегрирани планове за градско възстановяване и развитие. Проследени са отношенията и състоянието на културните партньорства на общинската администрация с академичните среди в града, гражданския и неправителствен сектор, национални и международни институции.

За дейността на общинското ръководство са приведени примери, доказващи както следването на общоевропейските и национални тенденции (напр. участието в европейските културни програми и инициативи като „Европейска столица на културата 2019г“, „Европейски дни на наследството“ и др.), така и създаването и поддържането на собствени културни продукти като международният фестивал за франкофонска музика „Francofolies.Благоевград“ и международният театрален фестивал-територия за млад театър „Тара-ра-бумбия“.

Структура и съдържание на дисертацията

Дисертацията е структурирана в следния ред- въведение, три глави и заключение, библиография и приложения.

Въведението определя основните параметри на изследването – необходимост и актуалност, обект, основна цел, теза, задачи, предмет и методология на изследването очертавайки проблемната ситуация на поставената тема.

Първа глава извежда същността, и значението на понятието културни политики, през неговите европейски и национални измерения. Представени са различни модели и отношения, които политиките в сферата на културата изграждат, както и инструментите, с които те се реализират. Използвани са академична литература и официални документи на ЕС и ЮНЕСКО, като се проследява тенденцията за разширяването на понятието за култура и развиване на основните принципи на разнообразие и участие.

Втора глава представя културните политики в градска среда, анализирайки дейността на местна власт в лицето на Община Благоевград за периода от 1944г. до 2018г. Разгледани са културните процеси, програми и партньорства, които местната администрация създава през различните исторически етапи, с цел изграждане на цялостен образ на работата на местната власт. Използвани са общински документи, решения на общински съвет, финансови отчети и анализи на независими експерти.

Трета глава стеснява кръгът на разглежданата културна проблематика, като представя прилаганата от Община Благоевград стратегия за развитие на града със средствата на културата. Акцент е поставен върху развитието на фестивалната култура чрез анализ на концепция, платформа, позитиви, негативи и възможности на два от провежданите фестивали- музикалният „Francofolies.Благоевград“ и театралният „Тара-ра-бумбия“. За целите на изследването е извършено емперично изследване на фестивалните публики и техните нагласи, оценки и препоръки за превръщане на тези инициативи в разпознаваем градски бранд.

Заклучението обобщава основните изводи и научните приноси на дисертационния труд.

В приложенията към разработката са културните календари на Община Благоевград за период от три години (2016-2017-2018г. вкл.), както и двете анкети, предоставени на респонденти за целите на дисертационния труд.

Кратко изложение на дисертационния труд

Въведение(с. 4 – 10)

Необходимост и актуалност на изследването

Културата в съвременните общества заема все по-централно място в управлението. С развитие на обществото и демократизма в него, на културата се гледа с все по- голямо внимание. Осъзнатата значимостта на културата като сила за възпитание, въздействие, управление и постигане на стратегически цели, извежда на преден план разработването на подходящите управленски механизми, правила, норми и цели. Те формират политиката на управление на процесите в сферата на културата на дадено общество и зависят от степента на отговорност, която имат управленските структури-на държавно, регионално и местно ниво.

В дисертационния труд внимание е отделено именно на състоянието на културната политика на местно ниво в лицето на конкретна общинска администрация- Благоевград, чиито модели на управление са изведени през националните и европейски такива за периода от 1944г. до 2018г. Представянето на тази проблематика се движи от

общоевропейските и национални стратегически документи за описания период към тяхното разработване и приложение в дейността на местната общинска администрация.

Изследването разглежда културните процеси в Благоевград от създаването на първите културни структури и културни институти по места, както и насоките за развитие, които всеки исторически момент налага. Акцент е поставен върху работата на местната власт, във времеви диапазон, за който наличната информация е твърде оскъдна (особено между 1944г. до 1989г.) и е ценен източник на знание за модела на управление на държавата чрез своите структури по места. Администрирането, културната инфраструктура и насоките на културните процеси за такъв период са ценна информация, знание и опит, които би бил полезен както на съвременните управляващи от различните нива на Общинското ръководство, така и на изследователите на темите за културата, културните политики и градското развитие.

Основна теза

Развиването на Благоевград чрез култура е релевантен модел за градското му развитие.

Поставянето на културата в центъра на местното градско развитие е проследен в ред стратегически документи, в които нейното място постепенно бива приоритизирано. Акцентът е поставен върху развиване на фестивалността, като основа за превръщането на „Благоевград във фестивална столица на Балканите“¹.

Като добри примери са приложени две фестивални платформи от културния календар на Община Благоевград-международният фестивал за франкофонска музика „Francofolies.Благоевград“ и международният театрален фестивал „Тара-ра-бумбия“, за които е проведено и емперично изследване на 600 респондента за техните препоръки, критики и нагласи към двата фестивала.

Основна цел и задачи

Основната цел на дисертационния труд е въз основа на комплексен анализ на ролята на културната политика на европейско и национално ниво да се разкрие потенциала на културната политика на Община Благоевград, за развитието на града чрез култура.

Така формираната цел, предполага разработването на задачи, свързани с: дефиниране на понятието „културна политика“, моделите и инструментите, които тя използва на европейско, национално и общинско ниво; оценка на потенциала на културната политика да бъде водещ фактор в общинското управление чрез исторически необходимо наблюдение и анализ; представяне на основните модели на градско културно развитие като част от едно по-голямо национално и европейско такова; представяне на възможностите на фестивалите да бъдат водещи в културното

¹Макро проект 3, цел 3. От „Общински план за развитие на община Благоевград 2014-2020г.“

обогаляване на градовете; изследване нагласите на фестивалните публики към два от фестивалите на града, в търсене на позитивите, негативите и бъдещите възможности за развиването на града със средствата на културата.

В решаването на тези задачи е извършено наблюдение върху националните и европейски културни процеси, с акцент върху насоките на развитие, администрирането и състоянието на културните институти и културната инфраструктура през дефинираните три исторически периода. Първият от тях обхваща времето от 1944г. до 1989г. и тясно обвързан с времето на социализма. Вторият е след 1989г. до 2000г. – е периодът на демократичните промени в страната. Третият е от 2000г. до 2018г. и проследява последните, съвременни промени и тенденции.

Предмет и обект на изследването

Предмет на изследването е развитието на културната политика, разбирана като съвкупност от инструменти, традиции, знание, опит и партньорство, които Община Благоевград използва като водещи за развитието на града.

Обект на изследване е работата на Общинска администрация Благоевград, чиято дейност е разгледана в сравнителен план с политиката на други общини през администрирането, инфраструктурата и насоките на културните процеси, които изграждат различни модели на управление. Сравнението е използвано, за да се изведат особеностите, позитивите и негативите в управление на местната власт.

Методи на изследване

В цялостното изследване е приложен интердисциплинарен подход, чието използване е обусловено от обекта на дисертационния труд и изследваните процеси. Методологията на изследването залага основно на исторически преглед на фактите и сравнението, като най-подходящи методи в представянето на работата и приоритетите в дейността на местната администрация. Използвани са и различни научно-изследователски методи- теоретичен анализ и синтез, статистически метод, аналитично-оценъчен метод, експертни оценки, методи и техники за стратегически анализ. За събиране на необходимата първична информация са приложени и социологически методи – анкетиране на граждани. Вторичната информация е получена чрез анализ на стратегически документи, административни актове и финансови инструменти.

Теоретична литература и основни понятия

Теоретичната литература в областта на поставената проблематика засяга различни дисциплинарни полета – на философията, социологията, културологичните и културно-политическите изследвания, на статистическите подходи. Сред най-често цитираните в дисертацията автори са: Лев Востряков Милена Драгичевич-Шешич, Жирард Августин,

Андреас Визанд, Чарлз Ландри, Chartrand&McCaughey, Франсоа Матерасо, Ричард Флорида, Джон Хоукинс, Сандра Тригано, Робърт Палмър, Кепг, G. и българските автори: Иван Кабаков, Райна Манафова, Иван Еленков, Татяна Стоичкова, Димитър Сотиров, Ивайло Знеполски, Деница Андреева, Нели Стоева, Биляна Томова, Диляна Андреева, Лина Анастасова, Момчил Георгиев, Кремена Христова, Милена Цветкова, Любомир Кутин, Розалина Лъскова, Николай Йорданов и др.

Границите на изследването налагат използването на понятия, чиято проблематика представлява предмет на множество изследвания и разнообразие от гледни точки. Част от тези понятия, като **„културна политика“**, **„културни и творчески индустрии“**, **„инструменти на културната политика“**, **„бренд на дестинацията“**, **„креативна класа“**, **„независими театрални сдружения“** са възприети като сравнително установени по своя смисъл и съдържание, докато други като **„модел на културната политика“**, **„децентрализация в културната политика“**, **„креативни градове“** и **„креативен индекс“**, **„стратегически културни дилеми“**, са разработени в дисертационния труд, в търсене на техния точен обхват и значение.

При употреба на понятието **„културна политика“** се опирам на възприетото схващане на изследователите: Милена Драгичевич-Шешич, за която понятието е съзнателната дейтелност и регулиране на културните процеси, насочена към постигане на обществените цели свързани с културното развитие на обществото и Жирард Августин, който допълва разбирането за термина с необходимостта от поставяне на взаимно свързани цели, практически задачи и средства, избрани от експерти и насочени към определени групи в обществото. Цитирам и докладът на ЮНЕСКО от 1967г., в който културната политика е определена като **„комплекс от принципи, административни и финансови дейности и процедури, който осигуряват основата на държавната дейност в областта на културата.“**²

Използваното понятие **„културни и творчески индустрии“** е по смисъла на сектор, който произвежда и разпространява стоки, услуги или културни ценности независимо от евентуалната си комерсиална стойност. Творчески индустрии са онези, които използват културата като основа и имат културно измерение, макар резултатът от тях да е преди всичко функционален. За изследване на понятието са използвани разсъжденията на Теодор Адорно и Макс Хоркхаймер (*Адорно, Хоркхаймер, 1999*), Конвенцията на ЮНЕСКО и Зелена книга „Отключване на потенциала на културните и творческите индустрии“ от 2010г.

„Инструменти на културната политика“ използвам в разбирането на понятието като сбор от механизми, които държавата прилага при управлението на културните процеси. Това са законодателство, финансиране, организационни и управленски структури и наличието и активността на обществения сектор, т. нар. трета власт. Тези елементи са взаимосвързани, поради което липсата или недоразвитостта само на един от тях би се отразил на останалите, а от тяхното състояние и процеси на развитие, могат да бъдат направени необходимите изводи за състоянието, нуждите и резултатите на определени културни процеси.

²Текст от доклада „Политика в сферата на културата-предварителни съображения“ от организираната кръгла маса в Монако, ЮНЕСКО 1967г..

„Бранд на дестинацията“ е възприет с разбирането на Анастасова като *„име, символ, лого или друг графичен знак, който едновременно идентифицира и отличава дестинацията, като в същото време обещава незабравимо туристическо преживяване, което се свързва с мястото.“* То е феномен, който включва емоционален компонент, натрупани собствени нагласи и опит на потребителя, който той споделя с други потребители, за да се формират нагласи и отношения към марката.³

„Креативна класа“ използвам като нов тип класа на съвременното общество, която обединява заетите с творческа дейност хора, които са мобилни, търсещи и създаващи „креативния град“ чрез разгръщането на своето новаторство, творчески потенциал и стил.

Терминът **„независими театрални сдружения“** или **„свободна театрална сцена“**, трябва да бъде разбран като обединяващ термин за творци и организации, които имат за водеща своя цел- развитието на съвременните изпълнителски художествени практики, експериментални творчески процеси и създаване на високо професионална продукция за специализирани и общи публики - местни и международни.

„Модел на културната политика“ е понятие, което е представено чрез разбиранията на трима изследователи по темата. За Востряков, моделите на културната политика се определят от целите, механизмите за изпълнение и резултатите. За Милена Драгичевич-Шешич определящо е мястото на държавата и другите участници в прилагането на културните политики. А за Андреас Визанд моделите се формират на основата на обществената подкрепа за изкуството и културата, която получават. Техните изследвания представят от една страна дълбочината на разглежданото понятие, а от друга- нарастващата му значимост за развитието на обществото.

„Децентрализация в културната политика“ е понятие разработено чрез приложението му в три области: културна, данъчна и политическа.

Терминът **„креативни градове“** е използван като носител на обобщена информация на представените понятия „отворен“, „креативен“ и „творчески град“, а **„креативният индекс“** - като цялостната оценка на креативността на дадено населеното място .

„Стратегически културни дилеми“ са използвани в дисертационния труд на основата на разработени такива от Матарасо и Ландри, с акцент на приложението на тези от тях, които имат пряко отношение и значение за управленските процеси в Община Благоевград и са в компетенциите на общинското ръководство.

Изследователска методология

Методи на изследване представляват **систематизирането и анализът на документи** в областта на културната политика и нейното включване в европейски, национални и документи с местно и стратегическо значение- *„Конвенцията за опазване и насърчаване на многообразието от форми на културно изразяване“* ЮНЕСКО

³ Анастасова, Л. Концептуална рамка за брандинг на дестинация чрез събития: теоретични и приложни аспекти. С., 2011

(2005г.), Зелена книга за „Отключване на потенциала на културните и творческите индустрии“ (Брюксел, 27.4.2010г.), „Европейска културна конвенция“ (2.09.1991г.), „Всенародна комплексна програма за естетическо възпитание на трудещите се и младежта“ (1975г.), Закона за закрила и развитие на културата (ЗЗПК), Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025, „Национална програма за развитие „България 2020“, „Европейската харта за местно самоуправление“ (ЕХМС), „Стратегията за подкрепа на развитие на гражданските организации в България и Визия за създаване на механизъм за финансиране на гражданския сектор в периода 2012-2015г.“, „Бяла книга за европейско управление“, COM/2001/428, Council of Europe/ERICarts, "Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe, 13th edition", 2012, „Харта на европейските градове, xxvii сесия“ (Страсбург, 17-19 март, 1992 г.), „Метрополни области и градове“ (част от Стратегия Европа 2020, ООН), World urbanization prospects. The 2005 Revision Working Paper NO ESA/P/WP/200., „Доклад за задачите за съветите за култура и културните институти в Благоевградски окръг произтичащи от решенията на III конгрес на българската култура и програмата за културна дейност през 1978г.“, „Комплексна програма за изпълнение на решенията на IV-я конгрес на Българската култура“, „План за развитие на община Благоевград 2005-2013г.“, Стратегии за развитие на Община Благоевград (2004/07г.-2013г.), (2014г.-2020г.), "Хартата на европейските градове за устойчивост" (май 1994), „Интегриран план за градско възстановяване и развитие“ (2012г.),

Друга част от методологията на изследвания е **сравнителният анализ** на критичното осмисляне на публикации, електронни ресурси, специализирани уебсайтове, свързани с темата, официални документи на европейско, национално и общинско равнище, счетоводни и юридически документи със стратегическо значение, лични наблюдения

За цялостното изясняване на проблематиката, свързана с възможностите за обогатяване на културния живот в града и региона и за получаване на максимално обвързана с действащите фестивални практики и потребителски очаквания информация, **е проведено и емпирично изследване.**

Обект на изследването на анкетното проучване са гражданите и гостите на Благоевград, а конкретните задачи са: да се изследва тяхната информираност и удовлетвореност от провежданите фестивали; изследване на общата им удовлетвореност и оценка за организацията, рекламата и каналите за информиране за събитията; формирането на изводи в посока подобряване на различните маркетингови дейности, свързани с успешното провеждане на „Тара-ра-бумбия“ и „Francofolies.Благоевград“.

Извадката включва 600 респонденти (по 100 респондента за всяко от изданията на двата фестивала за съответните години- 2016-2017-2018г.), подбрани на случаен принцип, с усилия за приблизително квотно представяне по пол, възраст и образование.

ПЪРВА ГЛАВА. СЪЩНОСТ И ЗНАЧЕНИЕ НА МОДЕЛИТЕ НА КУЛТУРНА ПОЛИТИКА. НАЦИОНАЛНИ И ЕВРОПЕЙСКИ ИЗМЕРЕНИЯ В КУЛТУРНАТА ПОЛИТИКА.

(с.10-100)

1. Културна политика и модели на културна политика. Власт и културни политики- история и съвремие.

Първа глава въвежда ключовото за работата понятие „културни политики“ чрез разбирането, което влагат в него изследователите Лев Востряков, Милена Драгичевич-Шешич и Жирард Августин. Акцент се поставя върху отношението, което различните „модели на културни политики“ изграждат на национално и европейско ниво, опирайки се на отношението култура-управление, в лицето на четирите държавни равнищаместно, регионално, национално и наднационално. Ролята на държавата се проследява с оглед на взаимоотношенията ѝ с културен и неправителствен сектор, гражданство, творческа гилдия- които се възприемат като основни двигатели на културните процеси.

Отношенията, които държавата създава от гледна точка на влияния, финансиране, свобода на изява и ред компоненти, от които зависи свободата на творческата личност са онагледени чрез придобилата известност типология на Chartrand & McCaughey (Chartrand & McCaughey, 1989) за моделите на държавно управление представени чрез фигурите на инженера, архитекта, патрона и фасилитатора.

2. Европейско и национално измерение на понятието „културни политики“.

Чрез изследване на основни документи, програми, стратегии на европейско ниво се разглеждат тенденциите за развитие в сектора, с цел да се постигне сравнителен анализ на състоянието на културните процеси на национално ниво. В исторически план е представено създаването на Европейския съюз с акцент - значение на културата, като „нов вид солидарност, базирана на принадлежност към европейската култура“⁴

Проследява се поетапното развитие на европейската културна политика, заложила в официалните си документи стремежа към постигане на активно и отговорно европейско гражданство – *Declaration on the European Identity (1973); Adonnino Reports (1984); Договор за създаването на ЕС (Маастрихт, 1992); Европейска програма за култура в глобализиращия се свят (2007); Конвенцията за опазване и насърчаване на многообразието от форми на културно изразяване (ЮНЕСКО, 2005), Заключение на Съвета от 26 ноември 2012 година 2012/С 393/03, „Приносът на регионалната политика за интелигентен растеж в рамките на стратегия Европа 2020“*, *Римската декларация на лидерите от ЕС, Заключенията на Европейския съвет*⁵ и *Новата европейска програма за култура*.⁶

⁴ Съобщение на Комисията до Европейския Парламент, Съвета, Европейския Икономически и Социален Комитет и Комитета на Регионите, Брюксел, 10.5.2007, COM (2007)

⁵ EUCO 19/1/17 REV 1

⁶ COM(2018) 267 final

2.1. Европейски културни политики. Участие на България в тях.

2.1.1. Европейски културни политики.

Културната политика на ниво ЕС се реализира под формата на програми, документи и споразумения, които целят насърчаване на културното многообразие и межкултурния диалог; поощряване на културата като жизненоважен елемент за международните отношения на Общността и насърчаване на културата като творчески двигател. В културната политика на ЕС е заложен принципът на субсидиарност, очертаващ волята за ненамеса на Съюза в области, които на регионално и местно ниво могат да получат по-добри решения от гледна точка на близостта и по-добрата информираност върху конкретната проблематика.

Стратегическият подход в културната сфера е приоритет в работните планове на Съвета на ЕС в областта на културата от 2011 година, когато е приет *„двустепенен подход по отношение на управлението на културата”*.⁷, който акцентира върху координиране на политиките в областта на културата с други секторни политики, като икономиката, образованието, научните изследвания и иновациите.

За периода 2015-2018 година в европейските стратегически документи се набелязва план за развитие на културата с приоритети: достъпна и приобщаваща култура, културно наследство, културни и творчески сектори, и насърчаване на културното многообразие.

2.1.2. Европейски културни програми.

2.1.3. Българското участие в европейските културни програми и инициативи.

В тази част от дисертационния труд се разглеждат европейските програми и инициативи, които допринасят за културния обмен, сътрудничество и опознаване, като е проследен пътя от тяхното създаване до днешното им състояние. Акцент е поставен върху програмите „Култура 2000“, Програма "Култура" (2007-2013г.), Програма „Творческа Европа“ (2014-2020г.).

Проследено е българското участие в европейските културни програми и инициативи, в търсене на значимостта им за България. Вниманието е отредено на европейските културни инициативи „Европейска столица на културата“ и „Европейски дни на наследството“, които имат и значение за обекта на изследване- Общинска администрация Благоевград, поради прякото участие, което тя има в тях.

3. Роля и значение на българската културна политика.

3.1. Културните процеси в страната от Освобождението до 1989г.

В трета подглава е отделено внимание на културните процеси в страната ни от Освобождението до 1989г., засягащи идеологическите, културните и социално-икономическите промени в българското общество. Представени са етапите на

⁷ *Заключения на Съвета от 26 ноември 2012 година 2012/C 393/03*

изграждане на институциите на модерната българска държава и правителствената културна политика на просвещение, която е водеща за периода след Освобождението.

Прекъсването на следваната линия на прилагане на европейските културни модели на управление е заменена от централизираното управление на режима, установен след 9 септември 1944 година, като са изведени основните маркери в управлението на културните процеси. Това е светът на Инженера от типологията на Чартранд Макгий (Chartrand, McCaughey, 1989), в който културата е цензурирана, управлявана и използвана като средство за осъществяване на политически и пропагандни цели от властта, а планирането на културните дейности и ресурси става отгоре-надолу, без да е съобразено с търсенето и възможността за финансиране и творческа реализация. Това е един затворен свят, разчитащ сам на самия себе си, самоподкрепящ и самовъзпроизвеждащ се в собствените си граници, което ограничава и забавя способността за самоанализ и критика

За обективността на анализа са представени и положителните завоевания на периода- мащабното строителство на културна инфраструктура, стройна централизирана система от културни институти, обучени и подготвени ръководни кадри, близост между творец и потребител, наличие на цялостна държавна културна концепция за организация и управление на културата.

3.2. Културни процеси в България след 1989 година.

Културните процеси в страната след 1989г. са представени през политическата криза в България, която се оказва в основата и на общокултурната криза-разпадане на идентичности и общности, липса на обединяващи модели и ценности, крайно занемаряване на духовната и физическа среда, оттегляне на държавата от културната дейност и снижаване значимостта на културна политика до разпределянето на оскъдни финансови средства между определени културни институти.

Позитивните тенденции изведени от периода са: премахнатата идеологическата зависимост и цензурата върху творците и културните институти; появата на нови субекти на културната сцена – фондации, частни културни институции, нови професионални сдружения; повишени възможности за международни контакти; поява на първите сигнали за децентрализация, в лицето на развиващите самостоятелна културна политика общини; активност в работата с международни институции (СЕ, ЦЕИ, ЮНЕСКО) и приоритизиране на целите за присъединяване на България към Европейския съюз.

3.3. Инструменти на културната политика на национално ниво.

3.3.1. Законодателство и видове финансиране.

Процесът на изграждане на законодателната политика в сферата на културата след демократичните промени са проследени през поредицата от организирани от

Министерството на културата срещи (декември 1997, декември 1998), довели до приемането на Закона за закрила и развитие на културата (ЗЗРК) през 1999г.

Засегнати са стратегическите документи- Националната програма за развитие- България 2020 (НПР БГ2020) и Стратегия за развитие на културата в София 2012 – 2020, както и темата за децентрализацията, като водещ принцип в културната политика на страната.

Финансирането като инструмент на националната политика е представено през политиката на Министерство на културата (МК), което е първостепенният разпоредител с бюджет и провежда политика за закрила и развитие на културата чрез финансово подпомагане на културните институти, културни инициативи, целеви програми, творчески проекти и др..

Внимание е отредено на създаването, функционирането и възможностите на Национален фонд „Култура” (НФК), който е независимо юридическо лице на бюджетна издръжка към Министъра на културата, както и на Общинските финансиращи програми за изкуство и култура, които са основен партньор на държавата в провеждане на културната политика на местно ниво. Те са анализирани във функцията им на сравнително нов инструмент за подкрепа и управление на културата и нов опит за въвеждане на принципите на демократичност, прозрачност и равнопоставеност в управлението ѝ на местно ниво.

За състоянието, финансовата обезпеченост, управленския състав и възможностите на общинските фондове е приложен сравнителен анализ на състоянието им в осем български града (София, Пловдив, Бургас, Варна, Русе, Велико Търново, Шумен и Габрово). Представянето на тези фондове като важна стъпка в същинска реформа в управлението на културата по места е анализирано наред с проблемите и трудностите, които тези фондове имат.

3.3.2. Управленски и организационни структури

Представени са в синтезиран вид управленските структури на национално ниво- в лицето на Министерски съвет и на местно ниво- на Съветите по култура.

Внимание е отделено на състоянието на културните и творчески индустрии на национално ниво, като са отбелязани няколко важни особености: неравномерното териториално разпределение с концентрация в големите градове; устойчива възрастова структура на млади хора до 35 години; интегриране в международните мрежи по създаване на творчески продукти и услуги; устойчивост и тенденция на нарастване на броя на предприятията от сектора и заетите специалисти в тях.

В организационен план държавната културна политика в България се осъществява на две нива – национално и местно. На национално равнище отговорността по формирането и прилагането на културната политика се разпределя между законодателния орган в лицето на Народното събрание и изпълнителния орган – Министерския съвет. Местното равнище на културната политика се реализира от органите на местното самоуправление- Общината и общинския съвет, Общинските културни институти, Общинските предприятия.

За целите на изследването е представена и *„Националната концепция за пространствено развитие на България”* (НКПР), която е създадена за периода 2013-2025 и в своята същност създава териториална основа за модел, който да осигурява единството на социално, икономическо, екологично и устройствено планиране. Приетият модел за урбанистично балансирано развитие се нарича *„умерен полицентризъм”* и съдържа йерархичната система от градове-центрове, разпределени в 5 нива. Концепцията и зададените параметри на развитие на градовете-центрове е изключителна важна за оформяне и на бъдещите стратегически документи на тези градове, особено към настоящия момент, когато все още липсва Национална стратегия за развитие на българската култура.

В разгледаната структура Благоевград, попада в т. нар. 3-то ниво на средни градове, центрове с регионално значение.

Важно място в тази част е отредено и на участието на гражданите във формулирането на политики и вземането на решения на местно ниво. Използвани са документи на европейско ниво, по които и българската държава е страна, и които определят европейската правна рамка за гражданско участие в процеса на вземане на решения на местно ниво⁸.

Участието на гражданите в управленските процеси са представени отново чрез тяхното състояние на национално и местно ниво, където са отчетени и разлики. На национално ниво гражданската активност се оказва недостатъчна, за което говорят и резултатите от доклада *„CIVICUS Индекс на гражданското общество: Доклад за България „Гражданското общество в България: Гражданска активност без участие“*, според който *„Социалните връзки между отделните индивиди са слаби и неустойчиви, доверието в институциите на представителната демокрация и в гражданските организации е ниско.“*

На местно ниво отношението граждани-управленски структури отчита по-голямо разбиране и близост. Причините са в представени в: степента на зрялост и гражданска енергия на местната общност, нагласата на местната власт да бъде отворена за гражданските инициативи и да подкрепя под различни форми, включително финансово, местните граждански организации и постигането на доверие, което е постижимо чрез провеждане на открита и прозрачна местна политика.

3.3.3. Роля на третия сектор в културната политика.

Дефинирано е понятието *„трети сектор“*, като синоним на *„нестопански“*, *„неправителствен“*, което в своята същност включва гражданските организации, които са основен елемент на обществото и ключов партньор на държавната и местните власти. Те са връзката между държавните органи и гражданството в едно общество и изтъква себе

⁸ Препоръка № 19 на Комитета на министрите от декември 2001 година за гражданското участие в местния обществен живот, Стратегия за иновации и добро управление на местно ниво октомври 2007 година (MCL-15(2007)), Европейската харта за местно самоуправление (ЕХМС), Кодекс на добрите практики за гражданско участие в процеса на вземане на решения и др.

си като помощник на държавата в изпълнението на онези нейни задължения към гражданите, които по различни причини тя не е в състояние да извършва. Включва в състава си организации, чиито дейност няма за цел печалба, а доколкото развиват някаква стопанска дейност, то тя - според Закона - задължително е "спомагателна", т.е. получените от нея средства се използват за общополезни, благотворителни дела.

Съвременното състояние на отношенията по културни въпроси между „*третия сектор*” и местното управление е представено през изследването на доклада на Момчил Георгиев, който извежда няколко важни обобщения-тези отношения макар и бавно, бележат положително развитие; в повечето места общинската администрация зачита важноста на третия сектор в културните дейности и го привлича като партньор; НПО са най-активни при обучения, разработка на стратегически документи и дейности по културни проекти.

3.3.4. Културна дейност извън страната.

Външната културна политика на страната ни е представена през работата на няколко институции- „Международни дейности” към Министерство на културата (МК), Българските културни институти, който също са на подчинение на МК, Културен институт към Министъра на външните работи, както и работата на културните аташета в дипломатическите ни мисии, които са на подчинение на Министерство на външните работи.

Основните приоритети на тази политика са свързани с утвърждаване ролята на културата за изграждане на положителен образ на страната ни чрез дейности на основата на двустранен и многостранен диалог, рекламиране достиженията на българското изкуство и култура, подпомагане свободния обмен на културни продукти и участието на българските творци в свободния културен пазар.

Активна е и работата по сътрудничество с чуждите културни институти- Френският културен институт (Institut culturel français), Гьоте Институт (Goethe Institut), Британският Съвет (British Council), Институт Сервантес (Cervantes Institut) и над 10 културни института зад граница, създадени по силата на двустранни споразумения и намиращи се в европейските столици Берлин, Братислава, Будапеща, Прага, Москва, Скопие, Варшава, Виена (Дом Витгенщайн), Париж и Рим.

ВТОРА ГЛАВА. ПОЛИТИКИ В ГРАДСКА СРЕДА (с.102-186)

1. Градът като творческа индустрия. Отворени, креативни, иновативни градове. Лидерство и културни дилеми в градската среда.

Втора глава акцентира върху проблемите на града и управляващата го администрация в контекста на концепциите за „отворени”, „креативни” и

„иновативните“ градове, боравейки с понятия като „креативна класа“, „креативна икономика“, „градски маркетинг“, „градско лидерство“.

Изведена е дефиницията на понятието „град“ и етапите в европейското разбиране за града и неговите функции. Представени са съвременните тенденции за създаване на Европейска платформа за метрополни области, обединяваща градове, села и селища на основата на традиционното сътрудничество в областта на администрацията, културата и образованието.

Инициативата „OPENCities“ („ОТВОРЕНИГрадове“) е представена като инициатива на Британския съвет, създадена с цел да даде отговор на въпроса- как многообразието, може да се превърне в гарант за успеха на градовете. На базата на разнообразни дейности, обединяващи градски лидери, общинска администрация и служители, изследователи, мигранти и неправителствен сектор, „OPENCities“ се вглежда в детайлите на това, какъв трябва да бъде един отворен град. Глобализация, специализация, концентрация и привличане на таланти и способни хора налага „отварянето“ на градовете към различно по своя характер население- студенти, туристи, способни хора, бизнесмени, създавайки добри условия за обучение, образование и работа. За успеха на инициативата са отбелязани-успешно градското лидерство и управление, дългосрочна визия и стратегия, споделяне на отговорност между местната власт и заинтересованите градски групи (академичните общности, бизнесът, международните компании, чужди общности), привличане на международно население.

Ако „OPENCities“ измерва, колко голям е индексът на един град по отношение на неговата способност да бъде толерантен, отворен и гостоприемен към чужденеца, креативността на градската среда, има друга цел. Креативните градове залагат на привличането на конкретен тип хора, които не само са част от градската реалност, но и спомагат за нейното икономическо развитие. Представено е съдържанието и смисълът, на термините „креативен град“, „креативна класа“, „креативен индекс“, „креативна икономика“, „градски маркетинг“ в търсене на качествата, които трябва да притежава дадено място, за да привлича креативните хора- далновидно градско управление, сътрудничество и взаимно уважение между държавният, общинският и частният сектор, естетиката на района, гостоприемството и наборът от преживявания, социално-културното предлагане като събития на уличния живот. За целите на дисертационния труд са използвани разработки по темата от: Чарлз Ландри, който представя възможните стъпки за развитие на творческите възможности на градската среда и Сандра Тригано, с „типовете дискурс“ на градска трансформация- „(1)оценностяване на градското наследство, (2)онагледяване на типични регионални архитектурни специфики, (3) превръщане на градовете в зрелище.

Използването на иновациите и технологиите в икономическата сфера на урбанистичното развитие са представени като основа на разбирането на градовете като иновативни. Това, което прави един град привличащ или генериращ иновации, са от една страна неговото географско и историческо значение, възможността за изграждане на контакти и участие в мрежи за обмен на информация, стоки и услуги. А от друга-създаването на възможности за качествен жизнен статус, в който определящи са добрият достъп до международен въздушен, железопътен и автомобилен транспорт, качествена жилищна среда, активна културна дейност.

На основата на представените особености на всеки един от предложените три модела за успешно градско развитие са изведени и общите и значими фактори за превръщането на един град в успешен: наличието на качествено състояние на градската среда, активно гражданско участие и силно градско лидерство в управлението. Към тях се отнасят и решаването на множеството задачи, въпроси и дилеми, пред които е изправено всяко местно управление. Те са онагледени чрез „*Стратегически дилеми в управление на културата*“ (Matarasso, Landry, 1999) и се отнасят до обхвата и целите на културната политика, финансирането на културата и приоритизиране на ресурсите, извеждане на ясна представа за фокусът на културната политика и др. Прилагането на дилемите към градското управление очертава по-ясно приоритетите в развитието, начертава посоката на по-нататъшна работа по изграждане на културната стратегия, както и в развитието на културните политики на местно ниво.

2. Развитие на културните процеси в Благоевград. Роля на общинска администрация.

Предмет на изследването е състоянието на културните процеси в Благоевград, за периода от 1944 година до наши дни, дефинирани в три периода:

Първият период обхваща времето от 1944 година до 80-те години на миналия век, обвързан със социалистическото време

Вторият период се отнася за времето от 1989 година до 2000 години, свързан с периода на демокрацията.

Третият период обхваща времето след 2000 година до наши дни и съвременните тенденции на развитие на културните процеси в Благоевград.

Периодизацията предоставя и възможност, чрез анализ на позитивите и негативите да се представи реалистична картина на културните процеси в конкретната градска среда и към конкретния исторически момент, както и да се акцентира върху приложението и изпълнението на националните стратегически документи на местно ниво; създаването и реализирането на местни цели и задачи заложи в годишни, дългосрочни, краткосрочни и инфраструктурни планове за развитие на града; участие на общинската администрация в национални и извъннационални сдружения, асоциации и формации.

Представени са всички културните институти, наличната културна инфраструктура, състоянието на гражданския сектор и ролята и участието на неправителствените организации в градския живот. Анализирани са и отношенията на общинската управа с двете висши учебни заведения в града в търсенето на възможности за приобщаване на младежката аудитория и включването ѝ като участник в културните процеси на града.

Като водеща фактор за развиване на успешна културна политика е изведен изграждането на партньорства, което е проследено в тези създадени на регионално ниво между Благоевград, Кюстендил и Перник, довели до създаването на различни културни инициативи и общата кандидатура със София в надпреварата за приза „Европейска столица на културата“ през 2019г.

2.1. Културните процеси през периода на социализма. Администриране. Инфраструктура. Насоки.

Администриране на културните процеси през първата половина на XX век.- проследява промените, които настъпват в организационна структура на градско управление след 1944г., преминавайки през институционалното ръководство на Областната инспекция на пропагандата (1944г.), Инспекции по информацията и изкуствата (1945г.), Окръжен съвет за изкуство и култура (1967г.), „Художествено творчество, културна дейност и средства за масова информация”(1974г.), Окръжен съвет за духовно развитие- Управление „Култура” (1986г.).

Проследена е и създадената и функционираща Държавно-обществена организация „Фонд 13 века България”, което е отделно юридическо лице на бюджетна издръжка към Министерството на народната просвета (1982г.)

Културна инфраструктура и културни институти. Насоки на развитие на културните процеси.

Основните проблеми на ранния социалистическия Благоевград са дефинирани като: недостатъчно добре изградената и функционираща материално-техническа база, която е под средното равнище за страната; слаба централизация между 35-те общински центрове и по-малките селища в региона и липсата на подготвени кадри за работа в културните институти. Решаването им е постигнато с бързото изграждане на множество места за културна дейност, особено в малките населени места; координация на звената; създаване на Съвет за култура; функционирането на „Институт за подготовка на културно просветни кадри“ и университет „Неофит Рилски.

Използвайки ускорените темпове на развитие на града и региона⁹ и сравнителната му близост до столицата, позволяваща наблюдение и контролиране на процесите, през 1978 година по личните указания на Л. Живкова, започва експеримент, насочен към изследване на условията за развитие и издигане ролята на художествената самодейност и културно-историческото наследство в естетическото възпитание на населението. Разработена е цялостна програма от три направления, за всяко едно от които са предвидени конкретни програмни мероприятия, които да обхващат населението не само възрастово, но и професионално. Това са: културно- историческо наследство, активна художествена самодейност, създаване на ръководни и изпълнителски кадри.

Най-важни културни постижения от периода са: реконструкцията и реставрацията на кв. „Вароша“; организирането на първите издания на събора „Пирин пее”, който разкрива и популяризира нови пластове от фолклорното наследство на Югозапада;

⁹ „След Априлския пленум на ЦК на БКП от 1956г. Благоевград и региона се развива с бързите темпове на индустриализацията. Подем се наблюдава в сферите на промишлеността, новите технологии, химическата и леката промишленост, транспортът. Окръгът е утвърден производител на съобщителна и радиоелектронна техника.“ (Цонева, Зашев, 1987)

ремонтирането на техническата база и кадровото окомплектоване на Окръжен център „Знаме на мира“ като извънучилищна структура на обучение и ранно откриване на творческите заложби на децата в областта на изкуствата; ежегодното провеждане на „Прегледи на художествената самодейност“, прегледи на телевизионните програми „Златната ракла“, Международен фестивал на политическата песен „Ален мак“, и регионалните и национални художествени изложби „Пирин“, „Струма и неконвенционалните- „11.11.88“, „11.11.89“, акцията „Реката“.

2.2. Културните процеси през периода на демокрацията. Администриране. Инфраструктура. Насоки.

Процесите след настъпващите демократични промени през 90-те години на миналия век са отразени на местно ниво в политиката на първата дама кмет на Община Благоевград, избрана през 1991г. от листата на Съюза на Демократични сили (СДС)- Елиана Масева. Нейните ръководни цели са в посока изграждане на: местен парламент, който да бъде подкрепен от политическите сили; нова структура в общинската администрация, съответстваща на приетите законодателни промени; стартиране на процес на възстановяване на собствеността върху одържавени по време на тоталитарната власт имоти и развиване на различни механизми за „отваряне на града“.

Реализирането на последното довежда до побратимяването на Благоевград с община Неаполис, гр. Солун, в резултат на което се учредява първият българо-гръцки бизнес център в Благоевград; преобразуването на Висшия педагогически институт – Благоевград в Югозападен университет „Н. Рилски“- най-голямото висше учебно заведение в Югозападна България и откриването на Американски университет в България (1991 г.).

Насоки за развитие на културните процеси

Освен за превръщането на Благоевград в университетски център, екипът на Масева, работи активно и за популяризирането на града на европейската културна сцена. Няколко са знаковите фестивала, които се развиват активно през споменатите четири години-Международният фестивал за франкофонска музика „Франкофоли“ (1991-1993г.) и Международният фестивал за музикални и развлекателни програми „Златната антена“(1993-1994г.)

3. Съвременно състояние на културните процеси в Благоевград. Стратегии за развитие на община Благоевград- (2004/07-2013), (2014-2020)

3.1. План за развитие на Община Благоевград за периода 2004/07- 2013г.

„Планът за развитие на Община Благоевград за периода 2004-2013г.“, е един от първите стратегически документи на общинска администрация Благоевград, който е

изготвен от външна консултантска фирма, предложен на публично обсъждане от гражданите на Благоевград и е приет от Общинския съвет на 21.01.2005г. Планът е разработен на основата на Националната стратегическа референтна рамка за периода 2007-2013г., Оперативната програма „Регионално развитие” 2007-2013 г., Областната стратегия за регионално развитие 2005-2015 г. на област Благоевград и Оперативна програма „Околна среда” 2007-2013 г.

Визията за бъдещото развитие на община Благоевград според приетият план е регламентиран в постигането на няколко стратегически приоритета, най-важен от които от гледна точка на изследването е **Приоритет (7) Благоевград- духовен център на Югозападна България с развита институционална инфраструктура**. Постигането му е регламентирано от реализирането на цели свързани с: утвърждаването и развитието на Благоевград като интелектуален център на Югозападна България; развитие на университетската инфраструктура; съхраняване и развитие на културно-историческо наследство; възстановяване на традициите на Благоевград като фестивален и конгресен център. Описаният приоритет остава като значим и в последващите стратегически документи - Общински план за развитие 2007-2013 и 2014-2020г.

По приоритет 7 и във връзка с цел 4- „Възстановяване на традициите на Благоевград като фестивален и конгресен център, чрез стимулиране на нови и подкрепа на утвърдени фестивални форми”, общинска администрация активира няколко от фестивалите в града- театралните празници, които битуват през годините под различно наименование („Театрални празници”- Благоевград1998г., Национален театрален фестивал „Бяла пролет -Благоевград”2003, „Балкански театрални празници”2005г., „Балкански театрални европортрети”2007г., „Пиринска пролет”2011г.) и имат за цел да поставят града на картата на театралните събития в страната и да бъдат културен мост в реализирането на сътрудничества със съседни балкански държави; студентски фестивал „Евроарт”(2003г.), който се организира от ЮЗУ „Н. Рилски” с подкрепата и партньорството на общинска администрация и цели сближаване и приобщаване на младите творци от Балканите чрез изкуството и фестивалът „Джаз панорама” 98, който дава сцена за изява на млади джаз музиканти от България, Македония и САЩ.

Изводите, за състоянието на културните процеси от разгледания периода, са представени с Оценката за изпълнението на общинския план за развитие, която е подготвена от независими експерти¹⁰ и има за цел да даде информация за състоянието на постигнатите резултати, пропуските, трудностите и добрите практики. За степента на постигнатото по Приоритет 7: Благоевград – духовен център на Югозападна България, резултатите са отчетени като „Задоволителни”¹¹.

¹⁰ Последваща оценката на „Общински план за развитие на Община Благоевград 2007-2013г”. е изготвена от Евро продължител консултинг ООД

¹¹ Процентното съотношение към качествената оценка за изпълнение приета в документа е както следва: 0%- неизпълнена(лошо изпълнение),0-25%--незадоволително изпълнение, 26-50%-задоволително, 51-75%-много добро, 76-100%- отлично изпълнение, над 100% (преизпълнение) изключително добро изпълнение

3.1.1. Културни процеси през периода. Управление, финансиране, културни институти.

Разработването на стратегически документи за програмен период 2014-2020г. е свързан с промяна в политическото управление на Общинска администрация Благоевград. В края на месец октомври 2011г. на кметския пост застава Атанас Камбитов. Състоянието на градските показатели към встъпването му в длъжност са представени по отношение на демографски данни, състояние на икономиката, транспортна обезпеченост и организационна структура на общинската администрация. В центъра на анализа е Направление „Култура“, което е второстепенен разпоредител на бюджетни средства. В него са включени административните служители към звеното и общинските културни институти- Камерна опера Благоевград, Биг- бенд Благоевград, Градска художествена галерия, Куклен театър, Ансамбъл „Пирин“, както и „Туристически информационен център Благоевград“, зала „Яворов“ и зала „Орфей“ в парк „Македония“. Представен е анализ на финансовото състояние на направлението по отношение на приходите и разходите, както и историята, състоянието и финансирането на десетте културни института в града, залите и информационно-културния център на Благоевград.

3.2. „Общински план за развитие на Община Благоевград за периода 2014-2020г.“

Като стратегически документ, разработеният план за градско развитие обвързва предимствата и потенциала за развитие на местно ниво с изискванията, залегнали в стратегическите насоки и законодателството на ЕС в областта на регионалната политика. Постигането на визия „Благоевград 2014-2020“ е оформена в три макроикономически проекта, които фокусират развитието на града в използване на наличния потенциал от географско положение, историческото и културно наследство, образование и туризъм. Те са: Макро проект 1: Благоевград – Балкански университетски център, който разчита на наличието на двете висши учебни заведения в града, със студентска общност от над 15 000 млади хора. Макро проект 2: Благоевград – Международен интер-експо център и Макро проект 3: Благоевград – логистичен транспортен център. Реализирането им е предвидено чрез изпълнението на четири стратегически цели. За нуждите на изследването внимание представлява стратегическа цел **3. Превръщане на Благоевград в духовен и туристически център на Югозападна България.**

Постигането и е предвидено да бъде реализирано чрез три основни приоритета- „Благоевград - интелектуален център“. **Приоритет 2. „Благоевград – туристически център“** и **Приоритет 3- „Благоевград – фестивален център“**, постижим чрез подкрепа на вече утвърдени и създаването на нови фестивални и културни форми. Сред поддържането на вече популярни фестивали в града са- Театралният фестивал, националният ученически фестивал „За хляба наш“, детски театрален фестивал „Талантино“, Платформа за съвременно концептуално изкуство – „11-11“, Джаз фестивал. Като конкретна дейност за стимулиране на мярката за нови фестивали и

културни мероприятия е учредяване на международен фестивал на франкофонската общност „Франкофоли“.

3.3. „Интегриран план за градско възстановяване и развитие” (ИПГВР)

ИПГВР изготвя анализ за състоянието на градския организъм, определяйки зони за въздействие и тематични области с обхват, които да бъдат стимулирани в изграждането на визията за развитието на града до 2020г. Анализът включва наблюдение върху 15 дейности, сред които култура и образование, въз основа на които да бъдат предложени изводи за възможните вътрешни и външни фактори върху развитието на Благоевград, като важен териториален център; тенденциите за развитие, както и за постигане на нереализирания потенциал на наличните градски територии.

Три са зоните за въздействие според изводите от направеното проучване на 8 фокус групи, включващи представители на местния бизнес, на институции и фирми, предлагащи ключови публични услуги, на представители на местната власт и НПО, медии, културни институции, творчески съюзи граждани. Това са: Зона с потенциал за икономическо развитие, Зона с преобладаващ социален характер; Зона на публични функции с висока обществена значимост, в която наред с подобряване състоянието на пътната инфраструктура, изграждане на паркинги, места за отдих и велоалеи е включено и необходимостта от *„изграждане на парк, сцена, инфраструктура, подходяща за провеждане на културни, концертни и фестивални мероприятия, на част от терена на Министерство на отбраната (казармите, които са разположени в центъра на града).*

ИПГВР задава визията за развитието на Благоевград във времеви хоризонт до 2020г. Тя не съдържа конкретно описание на градското пространство на Благоевград към 2020г., а очертава координатите, макроструктурата и стратегическите функции, които следва да се постигнат- обновена и устроена градска среда с равен достъп до услуги, развита местна икономика; повишено качество на образователната и здравната система; културното многообразие и самобитност, формиране на актуален и атрактивен брандинг на Благоевград

3.4. Културни процеси и културна програма през периода.

Създаването на консултативен съвет по култура в Благоевград, програма „Култура” и фонд „Култура” са главните особености при администрирането на културните процеси на местно ниво през проследените години.

Със Заповед 278/29.03.2012 на Кмета на Община Благоевград Атанас Камбитов, на основание чл.18, ал.4 от Закона за закрила и развитие на културата и чл.44, ал.2 от Закона за местното самоуправление и местната администрация е назначен Обществено-експертен съвет по култура към Община Благоевград. В него са включени четиридесет представители на активната културна общественост в Благоевград, чиято цел е да подпомогнат Община Благоевград в нейната дългосрочна визия в културния сектор, да

оптимизират и модернизират мениджмънта в културните институти на територията на града. Първото учредително заседание на ОЕСК е проведено на 6.04.2012г. и поставя въпросите за създаване на дългосрочна стратегия за развитие на културния сектор, за брандирането на града и създаването на фонд „Култура“. За съжаление след напускане председател на ОЕСК, последващи заседания не са проведени, което спира възходящата линия на административните процеси в града. И до днес (2018г.) Благоевград още не разполага със свой консултативен съвет по култура, което е съществен пропуск на Общинска администрация. Културните процеси се извършват без дългосрочна стратегия и без наличие и на фонд „Култура“, който да предоставя възможности за финансиране на културни и творчески проекти извън общинските структури. Това създава ограничения по отношение на равнопоставянето на културните продукти на Общинската администрация и тези на НПО, което не носи позитиви за работата на местните власти.

Като част от културната активност и процеси от периода е представено участието на града в надпреварата за кандидатурата „Европейска столица на културата“ 2019г. съвместно с градовете София, Перник и Кюстендил. Проследен е пътя на подготовка за участие в надпреварата - от подписването на *„Меморандум за сътрудничество“ през 2019г.* (25.04.2013г.), с който се поставя основата за съвместна дейност между общините и основа за по-нататъшно стратегическо планиране на регионално ниво за следващия програмен период на ЕС-2014-2020г. през изработването на обща *Апликационна форма София и ЮЗР кандидат за ЕСК, 2019*, подписването на декларации за подкрепа, от всички 52 общини в Югозападен регион, гарантираща осъществяването на дългосрочните регионални цели до организиране на "Регионална академия за мениджмънт в културата", в която участие вземат 25 представители от общинските администрации в София, Благоевград, Кюстендил, Перник.

За приза „Европейска столица на културата 2019г.“ европейското жури одобрява кандидатурата на град Пловдив, като на страницата на Министерство на културата е публикуван докладът с конкретна обосновка на журито. В кандидатурата на София и ЮЗР за положителни са отбелязани - създаване на София тех парк и Академията за мениджъри в изкуството, а като слабости - неяснотата за набавяне на бюджета от 89.6 млн. евро за реализиране на събитието, неубедителните дейности по *„споделянето на културата“* и изкуството като процес на „съ-творчество“ и липсата на ясното по включване на ромското и малцинствено население в културния процес.¹²

Макар и не спечелили приза „Европейска столица на културата-2019“, София и ЮЗР успяват да съхранят и развият добрите практики, създадени по време на подготовката и кандидатстването. Едни от най - мащабните и интересни от национално значение инициативи, които продължават и след загубата в надпреварата са: възстановяването и доразвиването на Зонална изложба „Струма“; провеждането на Арт фест на концептуалното изкуство „С течение на времето“ (1989- 2014г.), 3D Арт Фест и театралният фестивал „Тара-ра-бумбия“ - фестивална платформа за млад театър.

Конкурсът създава посоки за развитие на културните процеси на Благоевград, които пряко кореспондират и с приоритетите в стратегическите документи за

¹² Окончателен доклад на журито за подбор и избор на Европейска столица на културата 2019 в България, София Октомври 2014 г.

програмния период 2007-2013г. и 2014-2020г.: възстановяването на традициите на града чрез възраждането на значими от близкото минало фестивали и създаването на нови; приобщаване на младите към активностите на града; използването и съживяването на културната инфраструктура; възраждането на стари и създаването на нови партньорства на регионален и национален принцип; привличането на представителите на НПО; стимулиране на международен културен обмен; привличане на бизнес средите на местно и национално ниво.

Емблематично за периода събитие е международният фестивал „Francofolies. Благоевград“. Той е представен ретроспективно с първите издания през 1991-1993г. и аналитично с преглед на изданията от 2015г. до 2018г.(включително). Като положителни фестивални маркери са отбелязани: обогатяването на фестивалната платформа с различни по своя характер дейности- включване на съпътстваща програма, развиване на младежки модул, използването на нови места за фестивална активност, участие на гражданите и НПО. Акцент е поставено и върху оценката на събитието на национално и международно ниво-„Francofolies. Благоевград“ е „Туристическо събитие“ на 2017г. в класацията за годишните награди за туризъм, организирани от Министерство на туризма.¹³, както и едно от „100-те световни франкофонски събития за 2017г.“.¹⁴

3.5.Културни партньорства.

3.5.1. Партньорства на общинската власт с академичните среди.

Едно от най- важните партньорства, които общинската администрация развива е с висшите учебни заведения на територията на града - АУБГ и ЮЗУ „Неофит Рилски“. „Дипломатични“ могат да бъдат наречени отношенията между местната власт и администрацията на Американския университет, които и до ден днешен не отчитат активност по отношение на създаване на съвместни проекти, обмяна на идеи и реализиране на общи инициативи. Като изключение може да бъде определено участието на академичните среди на университета в подготвителната програма за кандидатурата за Европейска столица на културата 2019г.

По-близки са отношенията на община Благоевград със студентите от ЮЗУ „Неофит Рилски“. Двете администрации имат общи проекти по обмен на студенти практиканти в различни отдели на общинската администрация, както и в провеждането на стажове с различна продължителност. По отношение на културните проекти връзката между двете институции е реализирането на ежегодният национален студентски фестивал на изкуствата, част от който се провежда в залите, стопанисвани от Община Благоевград. Знаково е и участието на студентите от катедра „Телевизионно, театрално и киноизкуство“, в организацията и провеждането на театралния фестивал, организиран от община Благоевград „Тара-ра-бумбия“.

¹³ Официална страница на Министерство на туризма- <http://www.tourism.government.bg/bg/kategori/novini/ministerstvoto-na-turizma-vruchi-vtorite-godishni-nagradi-v-turizma-2017-q>

¹⁴ Официална страница на фестивала- <https://francofoliesbg.eu/frankofoli-v-blagoevgrad-edno-ot-100-te-naj-golemi-frankofonski-sabitiya-v-sveta-za-2017/>

3.5.2. Местна власт, граждани и неправителствен сектор.

По данни на „Информационния портал за неправителствените организации в България”¹⁵ на територията на Благоевград към 2018г. функционират 16 НПО¹⁶, които са посочили културата за предмет на дейност. С една част от тях общинска администрация установява сътрудничество и реализира няколко знакови свои събития, които доказват своята устойчивост- Фондация „Easyart”¹⁷ с организацията на Детски панаир; с Ромско сдружение „Заедно в Европа”, с който се организира Международен фестивал на ромската песен (от 2003г.), „Асоциация за европейско развитие на българското село“ съвместно с които се реализират изданията на фестивала „The Brave”.

Общинската администрация подпомага още няколко инициативи на НПО, на принципа на партньорства, частично финансиране или предоставяне на общинска инфраструктура безвъзмездно или при занижени финансови параметри. Това са: театралният фестивал „Талантино”(2013г.), който се организира от Драматичен театър „проф. Енчо Халачев” Благоевград, „Джумая фест” и „Занаят фест”.

3.5.3 Културно сътрудничество с национални и международни институции.

Представено е участието на града в национални и международни платформи и организации- Международна Асоциация на кметовете франкофони (от 2016г.), „LIKE-network of European cities and regions for culture”, което нарежда града сред 120-те членове от 27 европейски страни, които се концентрират върху мултисекторните партньорства.(2017г.), Българска асоциация на работодателите в областта на културата (БАРОК), която обединява държавни, общински и частни културни организации и институти с основна задача да постави началото на национално отговорен диалог между всички участници в областта на културата и младите хора.(2013г.). От името на БАРОК и традиционните награди „Про Култура”, които асоциацията връчват за 2017 година, в категорията „Община” Общинска администрация Благоевград печели наградата за проектите – фестивал „Тара-ра-бумбия”-територия за млад театър и фестивалът за франкофонска музика „Francofolies”.¹⁸

¹⁵ Официална страница на Информационен портал за неправителствените организации в България- <https://www.ngobg.info/>

¹⁶Сдружения-„Балкани без граници”,„БИСЕР 2000”,ГЕСТУС, Женско благотворително дружество “Македония”,„Жива вода”, Иван Т. Балабанов, „Македония АРТ”, Национален институт за културно наследство, Свободата на бъдещото изкуство, "Движение - Ние жените", "Арт Юнивърс","Сцена за младите", Център за танци – Влахов, Юни Партнерс, и фондациите- Милосърдие и Бъдеще за всички нас.

¹⁷ Официален сайт на фондацията- <http://www.easyartbg.com/>

¹⁸Официална страница на Българска асоциация на българските работодатели (БАРОК)- <http://barok.bg/news/631/>

3.5.4. Побратимени градове

С цел развитие популяризиране на града, привличане на нови публики и създаване на нови творчески партньорства, важно значение имат и иницирираните и поддържани отношения с побратимените на Благоевград градове Солун, община Лече, Делчево, Секешфехервар, Серес и др.

III ГЛАВА- ФЕСТИВАЛИТЕ НА БЛАГОЕВГРАД

1. Роля и значение на фестивалите. Примери от Европа и България.

В трета глава на дисертационния труд се разглеждат съдържанието и особеностите на фестивала, като феномен на съвременната култура и значението, което той има за развиването и брендирането на градовете. Представени са вижданията за културния феномен на Дорте Лена Айлерс, Любомир Кутирн, Розалина Лъскова.

Маркирани са структуроопределящите елементи на фестивалността- хронотоп, периодичност, употреба на „местната специфика”, създаване на партньорства между местна власт, браншови организации, местен бизнес и граждани. Описани са икономическите, социални, имиджови, обществени и образователни ползи, които носят фестивалите за своите градове и райони.

2. Фестивалите и брендът.

Тази част задава рамките на понятията „бренд“ и „бренд на дестинацията“ и отношенията, които те имат към фестивалите.

Проследени са етапите за вграждане на фестивалите в бранда на града- от създаването на екип, анализ за значимостта на самото събитие, през проучване на удовлетвореността и нагласите на посетителите, до планирането на нови културни събития с фестивална насоченост, които да са съобразени със създадената концепция за бранда и дългосрочната стратегия на дестинацията. (Анастасова, Л. 2011)

От културния календар на Община Благоевград внимание по темата за фестивалите като бренд събития са представени- театралният фестивал «Тара-ра-бумбия» и музикалният «Francofolies.Благоевград».

3. От „културния календар” към политика за съживяване на града със средствата на културата.

В тази част на дисертационния труд са представени характеристиките на културния календар като инструмент на културната политика на общините. Анализът е провокиран от един от изследователите на фестивалната култура в България, Н. Стоева, според която *„голяма част от проблемите на националната фестивалната култура,*

*отнасящи се основно до финансиране, организация и устойчивост трябва да бъдат търсени именно в Културните календари на общините».*¹⁹

Проблемите на културните календари, които Стоева маркира са в: липсата на приоритетни и специфични цели; липса на ясни механизми и процедури за кандидатстване, оценка и мониторинг върху реализираните събития, липса на ясни критерии за формиране на бюджета, липса на отчетност по отношение на изразходваните средства и постигнатите ефекти (културни, социални, икономически) от тях; краткосрочност в планирането, обхващащо период от една година, което е пречка за изработване на устойчиви дългосрочни фестивални събития. (Стоева, Н., Незер, М., 2017)

Извеждайки общите тенденции в състоянието на културния календар на общинско ниво е представено и състоянието на Културен календар на Община Благоевград, която не прави изключение от общата тенденция за разработване и прилагане на културни календари в страната. Липсата на приета Стратегия за развитие на културата в дългосрочен план, както и липсата на фонд "Култура", който да стимулира външните за общината проекти, превръща този инструмент в основен за прилагане и развиване на политиката на местната власт по отношение на културата.

Анализът и оценката на Културния календар на Общинска администрация Благоевград обхваща събитията за периода 2015-2018г. и включва няколко важни компонента- място и време на провеждане, многообразие, публики, достъпност, международно измерение, медийно отразяване и популяризиране на събитията, бюджети.²⁰

4. Фестивалите на Благоевград. Исторически преглед.

Представен е ретроспективен анализ на организирани и подържаните фестивални платформи от 1944г. до 2018г.- фолклорния „Пирин пее”(1962г.), фестивал на политическата песен „Ален мак”(1975г.), „Прегледи на художествената самодейност”(1979г.), Окръжен преглед на хорове за школувано пеене”, „Франкофоли” (1991) „Златната антена”(1993г.). “За хляба наш...”, Международен младежки фестивал “Евроарт”, Национален театрален фестивал “Бяла пролет”(2005г.)

5. Новите фестивали на Благоевград.

В центъра на внимание са поставени две емблематични за града инициативи, които имат своята историческа значимост и устойчива популярност през годините- театрален фестивал „Тара-ра-бумбия”-територия за млад театър и фестивал за франкофонска музика „Франкофоли”. Изборът им за анализ е продиктуван от тяхната насоченост към младите хора като създатели и провокатори на нови художествени форми, творчески

¹⁹ Стоева, Н., Незер, М., *Иновативните фестивали – за хората, икономиката и умните градове*, 2017г.

²⁰ В Приложение – културен календар на Община Благоевград за 2016, 2017, 2018г.

проекти, нови партньорства в изграждането на визията на града като младежки университетски център на Балканите.

5.1. Театрален фестивал „Тара-ра-бумбия”-територия за млад театър.

Представена е концепцията, история и съвременното състояние на театралният фестивал на Благоевград „Тара-ра-бумбия”, продължил традициите на театралността от 1979г. Изведено е съдържанието на понятията «независими театрални сдружения» и «свободна театрална сцена», тяхното съвременно състояние и връзка с Благоевград.

Представени са **позитивите** на фестивала в: провеждане в един и същ хронотоп от време и място; привличането на разнородна публика; създаване на устойчиви партньорства с културни институти, учебни заведения и управленски структури на национално ниво; устойчива финансова политика по отношение на достъпността на ученици, студенти, пенсионери и хора в неравностойно положение. **Негативите** са в: слабата местна и национална популярност; ниските приходи и недостатъчната реклама; липсата на атмосфера и гилдия от заинтересовани театрали, които да поддържат театралната активност и фестивалност не само през фестивалните дни. **Заплахите** са в политическото управление на местната власт, което при евентуална политическа смяна би застрашило неговото по нататъшно съществуване. А **възможностите**, които фестивалът трябвало да продължи да развива са в посоката на популяризиране, привличане на публики, създаване на по-големи възможности за творчески обмен между институции, нации и региони. Това би маркирало фестивалът като значим за развитието на културния обмен със съседни държави и би спомогнало за реализиране на заложената визия за града в последните общински стратегически документи- «Благоевград-фестивален град».

5.2. Международен фестивал „Francofolie.Благоевград”

Представя се концепцията, историята и съвременното състояние на „Francofolies”, както и основните предпоставки за неговото реализиране: сътрудничеството между местната власт и национални управленски структури, културни институти и академични среди; привличането на спонсори и спомоществователи; положителното отношение на местната общност.

В концепцията на „Francofolies.Благоевград” е залегнало популяризирането на франкофонската идея със средствата на музиката и осъществяване на културен обмен между България и Франция. В програмата наред с музикалните концерти са организирани ателиета-работилници за най- малките, младежки модул за учениците от френските гимназии в страната, представяне на френската кухня за любителите кулинари, дегустация на вина и френски ликьори, представяне на френска литература.

Проследено е израстването на фестивала с развитието на във фестивална платформа с богата програма, съпътстващи прояви, нарастващ брой зрители (към 2018г. те са 35 000), активно доброволчество, Младежки модул и обособяването на „Отворена

зона“ за предоставянето на равни възможности за достъп до култура и изкуство на хора в неравностойно положение.

Позитивите на фестивала трябва да бъдат търсени в културните, икономически и национални ползи, които фестивал носи, в създадените партньорства на ниво местна власт- национални и международни структури, в създаването на нови места за култура, в приобщаването на младите към идеите на фестивала, доброволчество и ново място за публики в неравностойно положение. Негативите трябва да бъдат отчетени в: липса на международна публика; липса на сигурни допълнителни финанси, които биха дали независимостта на фестивала от промени в екипа на общинското ръководство; липса на механизми за привличане на повече партньори и извън страната; липса на реклама в съседни държави и т.н. Заплахите са маркирани от: безплатния вход, който застрашава липсата на приходи, конкуренцията от страна на други международни фестивали.

Анализ на анкетното проучване с фестивалните публики. (Анкета за изследване на публиките и техните нагласи за период от три издания на театралния фестивал «Тара-ра-бумбия»-територия за млад театър и «Francofolies. Благоевград» за периода 2016-2018г.)

За цялостното изясняване на проблематиката, свързана с възможностите за обогатяване на културния живот в града и региона и за получаване на максимално обвързана с действащите фестивални практики и потребителски очаквания информация, е проведено емпирично изследване през месеците май и юни от 2016 до 2018 година. В него са включени отговорите на 600 респондента²¹, (по 100 респондента за всяко от изданията на двата фестивала през съответните години 2016-2018г.), подбрани на случаен принцип, с усилия за приблизително квотно представяне по пол, възраст и образование. Въпросникът съдържа девет конкретни въпроса и един отворен, имащ за цел да събере идеи и предложения от зрителите и гостите.

Представени са обектът, задачите, изследователските хипотези и изводите от реализираното емперично изследване. Според него, и двете фестивални събития притежават потенциала да брандират града като фестивална дестинация, обогатяват градския културен живот и насърчават пристигането на повече гости, което носи своите икономически, социални и туристически ползи за града. И «Тара-ра-бумбия» и «Francofolies.Благоевград» създават възможности за развиване на нови партньорства, привличане на нови публики и приобщаване и създаване на нови места за артистична изява и вдъхновение.

ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

(с.261-271)

²¹ Анкетата с въпросите за двете събития е в раздел Приложение, съответно като Приложение1- Анкета за театралния фестивал „Тара-ра-бумбия“ и Приложение 2- Анкета за Международния фестивал „«Francofolies.Благоевград»

Общините все по-често поглеждат към културата, като средство за отличаване и създаване на уникалност, на градски бранд, което е възможно за постигане ако са налице визията, споделените отговорности и синергията на всички участници в процесите- от ангажираността на местните власти, през подкрепа от бизнеса и неправителствения сектор, до положителна оценка от населението. Това показва актуалността и значимостта на проблемите, свързани с мястото и ролята на културната политика в развитието на общините.

Реалистичният поглед към дейността на общинска администрация Благоевград две години преди края на програмния период разкрива позитивите и нереализираните цели. Като позитивни могат да бъдат представени реализирането на събития, които подкрепят задачата за превръщането на Благоевград във фестивален град, възраждането на емблематични събития от градската история, възстановяването и поддържането на културната инфраструктура, създаването на нови места за културна изява, поддържането на добри отношения с учебните заведения на територията на града, позитивизъм в отношенията с местния бизнес, НПО и граждани, увеличаващият се бюджет за култура през годините.

Нереализираните цели и препоръките за ефективното развитие на културната политика са обобщение в направленията: **административно**-създаване на дългосрочна стратегия за развитие на сектора, създаване на обществен-експертен съвет по култура и фонд „Култура”; **институционално**-създаване на мерки за междусекторно сътрудничество, особено с образованието в лицето на висшите учебни заведения на територията на града чрез организирането на регулярни срещи и постигане на диалогичност; **артистично**-съживяване на занемарени пространства в среда за артистични изяви и създаване на т.нар. мултидисциплинарни пространства, които могат да предложат изява на повече артисти и провеждане на различни публични акции за привличане на повече и разнообразни публики; **обществено**- децентрализация и предоставяне на по-голяма прозрачност и информираност за действията и решенията, които се взимат на управленско ниво; **финансово**- участие в проекти с културна насоченост и намирането на регламентирани пътища за алтернативно финансиране

Разрешаването на голяма част от представените задачи по направления би подобрило средата за развитие на културните процеси на местно ниво от една страна, а от друга би създало възможност за развитие на града като успешен със средствата на културата и иновациите. Възможностите, с които Благоевград разполага в посока на иновативност и култура изравняват шансовете за развитие на града, както по посока на креативност и творчество, така и в посока на иновативност и отвореност. Възможността за използване и на двете алтернативи би създало интересна симбиоза, която би могла да бъде само в полза на успешното градско управление.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

(с.272-276)

В заключителната част на дисертационния труд са направени изводи в посока на нарастващата значимост на културната политика за развитието на градовете и резултатите от изпълнението на изследването.

НАУЧНИ ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Научните приноси на настоящия дисертационен труд могат да се изведат в следния ред:

1. Изследване на културните процеси в конкретна градска среда (Община Благоевград), чрез сравнителен анализ на функционалността на инструментите на културната политика-законодателство, финансиране, управленски и организационни структури, отношения с гражданския и неправителствен сектор.

2. Извеждане на европейските и национални приоритети на културно развитие чрез представянето им през местното разбиране за културни процеси за конкретен исторически период (1944г. до 2018г.). Систематизирането и обобщаването на откритата налична информация е първо по рода си и предоставя възможност за обща и сравнителна картина на администрирането, насоките и състоянието на културния сектор в Благоевград от неговото създаване до наши дни.

3. Въз основа на наблюдение и анализ на приети стратегически документи, културен календар на общинска администрация и програма на културните институти в Благоевград за определения исторически период се изследва мястото на културата в създаването на модели за градско управление.

4. Възприемайки града като творческа индустрия, дисертационния труд предлага три успешни модели, приложими към местната специфика и градски ресурси, които Благоевград има потенциала да развие. Приложеният сравнителен анализ по отношение на функционирането на различни механизми за успешно градско управление извежда необходими и важни за реализиране цели пред местната общинска управа. Те са представени под формата на препоръки и се отнасят както до администрирането на културните процеси, включващи създаване на фонд „Култура“, приемане на дългосрочна стратегия за развитие на културата и формиране на консултативен съвет по културните въпроси, така и до активизиране на междусекторните сътрудничества, създаване на т.нар. мултидисциплинарни пространства, децентрализация на културна активност и търсене на алтернативни форми за финансиране на градската култура.

5. Дисертационният труд предлага наблюдение и върху състоянието на фестивалната култура в Благоевград и нейното значение за развитие на града, като са проследени, анализирани и систематизирани в исторически план всички организирани от общинска администрация фестивали. Акцент е поставен върху две от фестивалните платформи с най-дълга история и значение за градската култура, като е направено задълбочено изследване на техните концепции, платформи, значение, позитиви, негативи и възможности за бъдещо развитие.

6. Извършеното анкетно проучване на фестивалните публики и техните нагласи към театрален фестивал „Тара-ра-бумбия“ и „Francofolies.Благоевград“ е ценен източник на информация за значението на рекламата и успешните рекламни канали, възрастта, половата принадлежност, образователна степен на зрителите, тяхното отношение към съпътстващата програма, финансовата политика, препоръки и мнение за инициативите. Получената информация е ценен източник както за общинска администрация и съорганизаторите, така и за всички които се занимават с изследване и наблюдение на фестивалната култура в градска среда и нейното значение за развитие на културните процеси.

ПУБЛИКАЦИИ

„Културната политика на Община Благоевград през периода на социализма”, Сборник научни трудове, XXVII международна научна конференция за млади учени 2018, София 2018, ISSN 1314-4669, стр.60

„Благоевград в надпреварата за „Европейска столица на културата 2019г.”- Позитивите на една загуба, Сборник научни трудове, XXVI международна научна конференция за млади учени 2017, София 2017, ISSN 1314-4669, стр.134

„Тара-ра-бумбия“-съвременни културни аспекти на един театрален фестивал“,Сборник с материали на международна научна конференция, посветена на 20-годишнината от основаването на катедра Културология към Югозападен университет „Неофит Рилски“, Университетско издателство “Н. Рилски“, Благоевград, 2017г., ISBN 978-954-00-0156-2, стр.332

„Културните процеси в Община Благоевград през периода на социализма. Администриране. Инфраструктура. Насоки.”, on-line публикация на официалната страница на Регионален исторически музей Благоевград (museumblg.com), с материали от научна кръгла маса на тема „Пропаганда и власт в народната република” (9-10 септември 2019г.)

ИЗНЕСЕНИ ДОКЛАДИ:

28-29 септември 2019г.- участие в международна кръгла маса на тема „Култура без граници”, част от програмата на фестивала „Балкански игри”, по проект финансиран по програмата за трансгранично сътрудничество INTERREG V-A „Гърция – България 2014 – 2020“ с доклад „Градските ползи от развиване на фестивалната култура в Благоевград”.

9-10 септември 2019г.- участие в научна кръгла маса на тема „Пропаганда и власт в народната република”, организирано от Регионален исторически музей Благоевград с

доклад „Културните процеси в Благоевград през периода на социализма. Администриране. Инфраструктура. Насоки.”

29-31 май 2019г.- участие в Международна конференция „Културата, наследството и туризмът като фактори за устойчиво развитие на малките и средни градове (МСГ): Европейската перспектива” с доклад на тема: „Съживяване на града със средствата на културата: от политика на културния календар към политики на споделено управление на креативността.”

14-15 юни 2018г.- участие в XXVII Международна научна конференция за млади учени с доклад на тема: „Културната политика на Община Благоевград през периода на социализма”.

23-24 февруари 2018г.- участие в семинар за динамиката в съвременното изкуство и културните политики „Изкуството в променяща се Европа – време и граници”, организиран от Сдружение "Толкова близо, толкова далече" с доклад на тема: „Културните политики на Община Благоевград от периода на социализма до наши дни”

22-23 юни 2017г.- участие в XXVI Международна научна конференция за млади учени с доклад на тема: „Благоевград в надпреварата за „Европейска столица на културата 2019г.”- Позитивите на една загуба”

11 май 2016г.- участие в Международна научна конференция, посветена на 20 год. от основаването на катедра "Културология" към ЮЗУ "Неофит Рилски" с доклад на тема „Тара-ра-бумбия- съвременни аспекти на един театрален фестивал”.